

NIEUWSBRIEF

HEI, HEG & HOGEIND

HERFST 2016

IN DIT NUMMER:

VOORWOORD REDACTIE	1
AGENDA	1
JAARPROGRAMMA	2
VOORTGANG COLLECTIEVEN: GEBIEDS CONTRACTEN 2017	2
A2 MELK	3
NATUUR-INCLUSIEF ONDERNEMEN, VOER VOOR PLATTELANDS-VERENIGINGEN	4
ACTUELE HOOGTEBESTAND NEDERLAND	5
HENK'S COLUMN: ADOPTEER EEN BOER	5
AANLEG UIT ONS GROENFONDS	6
GASTGEVERS AVOND	6
REGIONALE ANV-DAG 2016	6
AARDAPPEL ZIEKTE	7
WAAR HHH TOCH ALLEMAAL GOED VOOR IS	8
ECOLOGISCHE SNELWEG	8
COLOFON	8

VOORWOORD REDACTIE

Beste lezers,

Voor u ligt het herfstnummer van ons mededelingenblad. We kunnen terugkijken op een extreme zomer. Was het voor onze nieuwsbrief 'Zomer' al uitzonderlijk weer met extreem veel neerslag het kon nog erger: een supercel trok over ons gebied. Hagelstenen met afmetingen als pingpong- en tennisballen kwamen naar beneden. Bij velen sneuvelden ruiten, lichtkoepels en dakplaten. Op het veld werd het gewas plaatselijk gestript. Ook in de natuur hielden de hagelstenen huis: veel dennen hebben nu bruine naalden: door de beschadigde bast en naalden heeft een schimmel kans gezien deze soort massaal te infecteren.

Het is even afwachten of zich dat het komende jaar gaat herstellen.

De eerste dagen van september lieten een heel ander beeld zien: het ene record na het andere werd gebroken: nu niet met neerslag maar met de temperatuur: een tropische periode in september. Het kan verkeren.

In deze nieuwsbrief weer veel bijdragen van gasten: De voorzitter van Boerenland Alex Datema was zo vriendelijk om een stukje te schrijven voor onze nieuwsbrief.

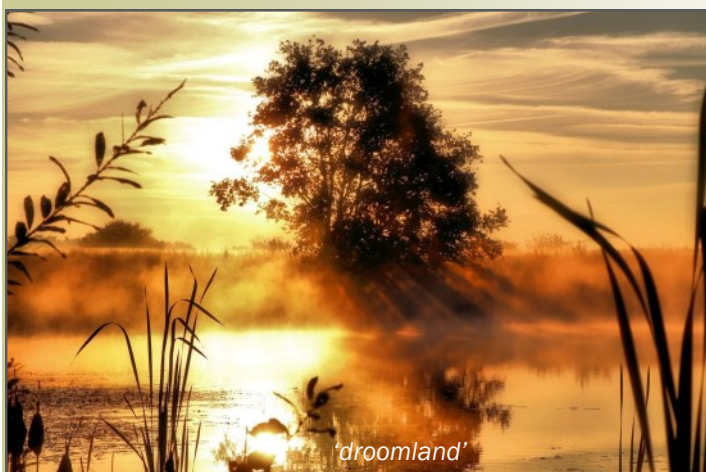
Natuur inclusief ondernemen is niet alleen weggelegd voor agrariërs. Veel ondernemers proberen hun omgeving in te passen in het landschap of bij te dragen aan biodiversiteit. Zelfs op industrie terreinen is veel te halen.

Tarsy Lössbroek van RVO hield recent hierover een interessante lezing. Als je 'natuur' op voorhand in je ontwerpplannen meeneemt hoeft het vaak niet veel te kosten. Hij daagt onze vereniging uit om daar initiatieven voor te ontplooiën.

In de melkveehouderij wordt gekeken naar nieuwe mogelijkheden en verdienmodellen.

Vorige nieuwsbrief berichtten wij u daar al over. Deze keer schrijft Marjon Krol een stukje over A2 melk.

Veel leesplezier,
Erik, Henk, Peter en Ton

AGENDA:

Donderdag 3 november
Najaarsvergadering

Zaterdag 5 november
Deelname landelijke Natuurwerkdag

Februari 2017
Gastgeversavond kerk- en steenuilen

JAARPROGRAMMA

Ondertussen heeft de werkgroep Jaarprogramma niet stil gezeten en een mooi programma samengesteld. De onderwerpen zijn bekend en er wordt nu een datum gepland.

In november zal Roel Winters ons na de pauze van de Najaarsvergadering vertellen over zijn landgoed 'De Langakkers'.

In december staat weer een filmavond gepland met beelden uit een ver en minder ver verleden.

In januari zal Pius Floris een lezing geven over Mycorrhiza.

In maart gaat Sietske Klooster ons meer vertellen over wat de Melksalon inhoudt. U kent Sietske uit de vorige nieuwsbrief waar ze al een stukje over de Melksalon schreef.

**VOORTGANG COLLECTIEVEN:
GEBIEDSCONTRACTEN 2017**

Afgelopen tijd heeft u als lid van onze Plattelandsvereniging een aantal mails ontvangen over de mogelijkheden van Agrarisch Natuur- en Waterbeheer.

Fijn om te melden dat onze leden daaraan gehoor hebben gegeven. Door de veldmedewerker zijn de percelen nu ingetekend om tot leefgebieden te komen. Het leefgebied 'Droge Dooradering Vochtig' is zelfs overtekend. Komend jaar zijn er nog beperkte mogelijkheden om aan te sluiten bij de nu ingetekende leefgebieden. Hoewel het budget voor Agrarisch Waterbeheer niet volledig is benut, is ook daar goed gebruik van gemaakt.

Op dit moment wordt de laatste hand gelegd aan de formele aanvraag ANLb2017. De provincie moet de plannen goedkeuren zodat we op 1 januari 2017 van start kunnen

gaan. We hebben er alle vertrouwen in dat dat goed gaat komen.

Het indienen van ANLb2017 betekent niet dat we nu achterover kunnen leunen. Uit de Pilot water zijn actiepunten gekomen die we de komende maanden gaan oppakken. We houden u natuurlijk op de hoogte.

Mocht u nog geen lid zijn van het Collectief Midden Brabant dan is het nu een mooi moment om u op te geven. Onze secretaris kan de aanmelding voor u verzorgen.

Grasooogst

A2 MELK

In Nieuw-Zeeland en Australië is A2-melk al een bekend fenomeen (met al bijna 10% van de omzet in verse melk!) en in Groot Brittannië ligt de A2 melk ook al in de schappen van honderden supermarktfilialen. Ook in Nederland groeit de belangstelling voor deze melkvariant die voor een deel van de mensen die last hebben van koemelkintolerantie wél gemakkelijk verteerd kan worden. Ook de ZLTO wil melkveehouders ondersteunen bij het ontwikkelen van deze nieuwe mogelijkheden in de markt.

A2-melk is natuurlijke melk met een variant van het zogenaamde bèta-caseïne-eiwit. A2-melk verschilt van A1-melk in de samenstelling van de aminozuren. Bij het verteren van de melk worden de A1-eiwitten anders afgebroken dan de A2-eiwitten. De verteringsproducten van A1-melk geven bij sommige mensen spijsverteringsproblemen zoals een opgeblazen gevoel of diarree.

A2 melk is tot nu toe alleen nog te koop bij enkele veehouders met huisverkoop, zoals Carel van Acht van stadsboerderij De Dungense Polder in Den Dungen en ook A2 kaas is slechts heel beperkt verkrijgbaar. Maar de belangstelling neemt snel toe. Melkverwerker Vecozuivel heeft laten weten in het najaar A2-melk op de markt te willen brengen.

De aanleg voor A1 of A2 melk is genetisch bepaald. CRV laat alle stieren al testen op het A2A2-gen; op dit moment zijn er zo'n 40 zuivere A2-stieren beschikbaar. Ook andere rasverenigingen spelen er op in; zo wijst Bayern Genetik veehouders er op dat in hun Flekvieh het A2A2-gen vaker voorkomt en zijn zij een studieclub gestart met inmiddels meer dan 35 geïnteresseerde melkveehouders. Maar ook Holstein scoort niet slecht met ong. 40% A2A2. Door middel van fokkerij kan een melkveestapel omgeschakeld worden naar A2.

In samenwerking met De Dungense Polder, ZLTO en diverse andere partijen, wil het Wageningen onderzoeksinstituut Rikilt een groot onderzoeksproject starten waarin een eenvoudige en snelle meetmethode wordt ontwikkeld om het verschil tussen A1 en A2 melk aan te tonen. Met een dergelijke meetmethode kan een gegarandeerde en betrouwbare keten voor A2 melk ontwikkeld worden, wat een flinke stimulans voor de markt zou kunnen betekenen.

De interesse bij melkveehouders is groeiend. Veel melkveehouders zijn op zoek naar mogelijkheden om een hogere prijs voor hun melk te krijgen en deze nieuwe markt lijkt daar mogelijkheden voor te bieden. Op een oproep van projectleider Marjon Krol van ZLTO om aan het Wageningse onderzoeksproject mee te werken, hebben tiental-

Marjon Krol

len melkveehouders gereageerd. In oktober horen partijen of dit onderzoek financiering krijgt. Intussen wil ZLTO ook een studieclub starten rond het thema zodat melkveehouders er klaar voor zijn wanneer marktpartijen met A2 melk aan de slag willen. Voor meer informatie over deze activiteiten kunt u contact opnemen met Marjon Krol: marjon.krol@zlto.nl.

Meer info zie:
<http://a2a2.nl>
 (de website van vecozuivel)
www.a2milk.co.uk

Marjon Krol
 Projectleider markt en keten ZLTO

Wilde zwijnen op topsnelheid, +/- 50 km per uur, Leenderbos

NATUURINCLUSIEF ONDERNEMEN VOER VOOR PLATTELANDSVERENIGINGEN

Even een vraagje: hoe vult u natuurinclusief ondernemen in? Misschien is dit begrip nog weinig bekend.

De Rijksnatuurvisie (2014) omschrijft de betekenis van het begrip natuurinclusief ondernemen met: "Een manier van denken en doen, waarbij de natuur altijd wordt meegenomen". En dat meenemen, kan tenminste op twee manieren:

voorbeeld: wanneer een nieuw pand dak nodig is, kies je voor zwaluw-vriendelijke dakpannen.

Zeker, ondernemerschap gaat gepaard met risico's, hoge investeringen en aangegane verplichtingen. En er is de noodzaak om continu in te spelen op de markt en op de toekomst. Voor de agrarische sector is bijvoorbeeld een goede bodemkwaliteit cruciaal, evenals voldoende goed water en een

en bij de consument. Nu kunnen we gaan wachten op anderen die eerst in beweging moeten komen, maar dat schiet niet op. Inspelen op de toekomst is noodzaak. Natuurinclusief ondernemen doet dat.

Een plattelandsvereniging is een pracht podium om te versnellen, om nieuwe verbindingen aan te gaan en om natuurinclusieve businessmodellen te ontwikkelen. Inspiratie opdoen vanuit 'de jonge generatie' (onderwijs, startende jonge ondernemers) en vanuit niet-agrarische sectoren en markten kan daarbij helpen.

*Tarsy Lössbroek
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Programma DuurzaamDoor*

Mijn thema is Biodiversiteit. Ik vind het belangrijk om nieuwe samenwerkingen en coalities te vormen waarin het belang van natuur verbonden wordt met maatschappelijke vraagstukken. Denk aan het belang van natuur op bedrijventerreinen; het belang van natuur voor de sector zorg en gezondheid, het belang van groen/biodiversiteit in de stad om klimaatadaptatie te organiseren en om de stad leefbaar te houden.

tarweoogst

1. Kansen benutten: als ondernemer maak je gebruik van de principes, de eigenschappen en de diensten van de natuur. Natuur doet mensen goed, kan een rol spelen bij klimaatadaptatie en biedt recreatiekansen. En staat bijvoorbeeld steeds vaker aan de basis van productinnovaties. Klittenband is ontworpen door slimme lieden die nauwkeurig hebben gekeken hoe de zaadbollen van de Grote Klis hechten en loslaten. Over kansen benutten gesproken.

2. Voorzorg betrachten: als ondernemer overdenk je wat jouw ondernemerschap betekent voor de natuurkwaliteit. En je bent erop gericht om schade aan de natuur te voorkomen of te minimaliseren. Als voorbeeld: de bouw van een ecoduct bij de aanleg van een weg. Maar het kan ook zijn dat je vooraf bedenkt welke kansen er zijn om de natuur een dienst te bewijzen. Klein

gezonde stand van bijen en andere bestuivers. Om maar drie basiswaarden te noemen. Natuurinclusief ondernemen is daarom voor agrariërs eigenlijk niet meer dan logisch. Wat ook logisch is, dat is de noodzaak voor natuurinclusief denken en handelen in de hele agroketen

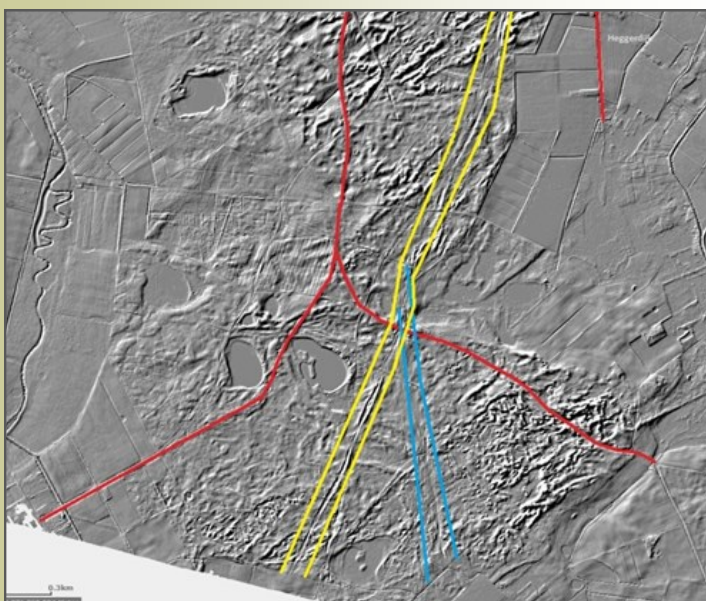
Sfeervolle hof bij fam. Van Meijl

ACTUELE HOOGTEBESTAND NEDERLAND

In de vorige nieuwsbrief kon u lezen hoe u zeer gedetailleerd hoogte gegevens kon inzien op de website 'Het Actueel Hoogtebestand Nederland' (AHN). Gezien de recente water problematiek een heel handig stukje gereedschap om de hoogteligging van percelen te bekijken ten opzichte van de omgeving: ligt mijn

mogelijk met een soort scheerlicht. Kleine verschillen worden dan in zwart-wit extra goed zichtbaar gemaakt.

Op de foto een voorbeeld op de Grootte Heide. Ter oriëntatie zijn in rode lijnen de harde weg (fietspad naar de Achelse kluis), de Buulderbaan en de Heggerdijk weergegeven.

perceel in een laagte en is er een ontwatermogelijkheid? Op AHN allemaal prima tot in detail te zien: <http://www.ahn.nl/pagina/viewer.html>

Naast het kijken naar hoogtekaartjes zijn er nog meer mogelijkheden met dit bestand. Een leuke presentatievorm is ook

Goed zichtbaar in de heide is de oude weg van Stijp naar de grenskerk (tussen de gele lijnen)

De postkoets van Eindhoven naar Maastricht volgde gedeeltelijk de zelfde weg maar ging verder over de weg tussen de blauwe lijnen naar de Hamonterhut.

Spin in web

HENK'S COLUMN

adopteer een boer

Het aantal mensen dat door een Nederlandse boer van voedsel wordt voorzien stijgt al tientallen jaren, en groeit nog wel even door. De mate van efficiëntie en niveau van automatisering is enorm indrukwekkend. In een derde wereld land heb je al gauw twintig maal zoveel agrariërs nodig voor een vergelijkbare hoeveelheid groente, melk, vlees of fruit. Ik houd van dit soort feitjes, omdat ze aangeven wat voor top-prestaties er dagelijks worden gehaald in de Nederlandse stallen en op de akkers in de lage landen. Nog ééntje dan maar; als de hele wereld dezelfde opbrengsten per hectare als in Nederland zou halen, hebben we maar een kwart van de beschikbare landbouwgrond nodig. Het gaat tegenwoordig niet alleen maar om de productie, burgers beïnvloeden als consument, publieke opinie of via de politiek de manier hoe ons voedsel wordt geproduceerd. We moeten zuinig omgaan met ons water, beschikbaar land, luchtkwaliteit en energie. De maatschappij dringt steeds meer aan op diervriendelijk geproduceerd vlees. Het kan zijn dat je dat niet snel genoeg gaat, of als je zelf meer wil doen zijn er tegenwoordig alternatieven. Eet je graag biologische eieren van een bedrijf in de buurt, adopteer een kip. Als je op de hoogte wil worden gehouden van de dagelijkse beslommingen en welzijn van je eigen Berta 12, adopteer je een koe, of een lam of geit. Mooie ideeën om de verbinding te maken tussen consument en de agrarische sector. Maar om echt bij te blijven, en weten wat er speelt op het erf; adopteer eens een boer.

AANLEG UIT ONS GROENFONDS

Mocht u interesse hebben om in het komende seizoen (november- februari) ook een bijdrage te leveren aan een mooi en aantrekkelijk landschap dan is het nu de tijd om daar de plannen voor te maken. Graag adviseren wij u over de aanleg van landschapselementen zoals heggen, hagen en knotbomen. Aan een advies zijn geen kosten verbonden. Samen kunnen we ook even kijken of er 'n financiële vergoeding mogelijk is. Voor de duidelijkheid: we leggen geen tuinen aan en we werken alleen met inheems plantmateriaal!

GASTGEVERS AVOND

Onze werkgroep steen- en kerkuilen wil samen met de werkgroep PR&C een avond organiseren voor families die 'n steenuilen- of kerkuilenkast op het erf hebben. Het Coördinatiepunt Brabantslandschap is ook betrokken bij de organisatie.

De avond gaat vanzelfsprekend over onze steen- en kerkuilen. Afgelopen jaren hebben de werkgroepleden ruim 60 nestkasten voor onze uilen gehangen. Tijd om de gastgevers bij te praten over de resultaten die, onder andere, door hen mogelijk gemaakt worden.

Luchtfoto van moerasgebied de Strijperheg (met een beetje fantasie lijkt het op Nederland van boven af gezien).

Meer info over dit gebied, waar in de eerste helft van de vorige eeuw nog turf werd gestoken, op onze website: [website HHH Strijper heg](#)

(opname: Jeroen Soer, nabewerking Erik van Asten)

REGIONALE ANV-DAG 2016

De ZLTO Klankbordgroep Natuur en Landschap hield samen met de vier collectieven in Noord-Brabant en Zeeland op donderdag 30 juni de jaarlijkse Regionale ANV-dag.

Dit jaar in de provincie Zeeland bij Poldernatuur Zeeland. De goed georganiseerde bijeenkomst stond in het teken van agrarisch natuurbeheer. Een demonstratie met een drone om weidevogels en hun nesten op te sporen trok veel belangstelling.

Ook de presentatie over akkerranden trok de aandacht. Alle lof voor de organisatie die er in geslaagd is een mooi programma te bieden.

AARDAPPELZIEKTE

In de akkerbouw is *Phytophthora* bij de aardappels een bekend probleem: er moet vaak gespoten worden om deze schimmel de baas te blijven. Bij zeer warm en broeierig weer kan zelfs in enkele uren de schimmel toeslaan. Schade aan de Europese landbouw wordt geschat op miljarden euro's.

Minder bekend is dat ook familieleden van deze schimmel zeer berucht zijn. In totaal zijn er ongeveer 100 verschillende ziekteverwekkers bekend uit deze familie. De meeste komen alleen op één of meerdere specifieke waardplanten voor: van aardbeien en tomaten, tot sojabonen. Ook planten uit de natuur worden door deze schimmel aangetast. Zeegras en kwelderplanten zijn de basis van kustecosystemen wereldwijd. Ook zij hebben last van familieleden van de *Phytophthora* schimmel.

Met deze foto van twee Schotse hooglanders won redactielid Erik van Asten de eerste prijs van de fotowedstrijd in het magazine 'naar buiten', van Staatsbosbeheer.

Erik, gefeliciteerd!

1^e
PRIJS

Erik van Asten

Even afkoelen: deze Schotse hooglanders staan lekker te pootjebaden in een poel op het Laagveld, een deel van het Brabantse Leenderbos. 'Ik ben hier veel te vinden als vrijwilliger van Staatsbosbeheer en Brabants Landschap, waarvoor ik onder meer inventarisatiewerk doe', zegt Erik uit Leende. 'De camera gaat vaak mee. Het gaat mij niet zozeer om het foto's maken zelf, maar meer om de natuurbeleving.'

WAAR HHH TOCH ALLEMAAL GOED VOOR IS

Gisteren, 2 juli, werd ik aangenaam verrast door een mailtje dat ik ontving via Peter Kerkhofs.

Een vriendin van mij, oud collega bij Philips in de jaren '64-'66 zocht mij omdat we elkaar uit het oog verloren waren na 1971. Ik dacht nog wel eens aan haar. Zij klaarblijkelijk ook aan mij. Ik wist haar adres in Duitsland niet meer en zij 't mijne niet. Zoals dat gaat. Ik woonde toen in Thailand van 1969-1974.

Ze googelde me en vond me op de website van HHH, de enige plek waar ik op gevonden kan worden, omdat ik me niet op de sociale media begeef. Geen tijd voor.

Binnenkort gaan we elkaar zien in Duitsland na 45 jaar.

Hoe veranderd zullen we mekaar vinden! Wel leuk allemaal.

Dankjewel redactie van Hei, Heg & Hoogeind voor de tussenkomst.

Groeten aan alle HHHers.
Betty van Nieuwland

Betty met zoon Bart

ECOLOGISCHE SNELWEG

Kempische heideschappen op de "snelweg voor dieren" in het Leenderbos .

De ecologische verbingszone, een snelweg voor de dieren tussen Molenheide en het Klein Hasselsven, bestaat nu 10 jaar. De zone moet er voor zorgen dat de dieren gemakkelijk van het ene naar het andere gebied kunnen zonder dat ze door een bos moeten; een bos blijkt namelijk voor sommige dieren een obstakel te zijn. Onze vereniging doet vanaf 2006 de inventarisatiewerkzaamheden voor Staatsbosbeheer in dit gebied. Meer info op onze website: [ecologische verbingszone](http://ecologische-verbingszone.nl)

Om de ecologische verbingszone 'open' te houden worden onder meer schapen ingezet.

COLOFON

Plattelandsvereniging Hei, Heg & Hoogeind streeft naar een mooi buitengebied waar natuur, landschap en gezonde boerenbedrijven naast elkaar kunnen bestaan. Informatie over onze activiteiten vindt u op

www.hei-heg-hoogeind.dse.nl

Redactie Nieuwsbrief:

Erik van Asten

Ton van Dijk

Peter Kerkhofs

Henk Struving

Foto's: Erik van Asten
(tenzij anders vermeld)

Contactadres:

hei-heg-hoogeind@dse.nl